संयोगविशेषावश्यकत्वे प्रतिबिम्बकल्पना व्यर्था प्रतिबिम्बकार्य्यस्यार्थज्ञानादेः संयोगविशेषादेव सम्भवादिति । मैवम् । बुद्धौ चैतन्यप्रतिबिम्बश्चैतन्यदर्शनार्थं कल्प्यते दर्पणे मुखप्रतिबिम्बवत् । अन्यथा कर्मकर्तृविरोधेन स्वस्य साक्षात् स्वदर्शनानुपपत्तेः । अयमेव च चित्प्रतिबिम्बो बुद्धौ चिच्छायापत्तिरिति चैतन्याध्यास इति चिदावेश इति चोच्यते । यश्च चैतन्ये बुद्धेः प्रतिबिम्बः स चारूढविषयैः सह बुद्धेर्भानार्थमिष्यते । अर्थाकारतयैवार्थग्रहणस्य बुद्धेरन्यत्र स्थले दृष्टत्वेन तां विना संयोगविशेषमात्रेणार्थभानस्य पुरुषेऽप्यनौचित्यात् अर्थाकारस्यैवार्थग्रहणशब्दार्थत्वाच्चेति । स चार्थाकारः पुरुषे परिणामो न सम्भवतीत्यर्थात् प्रतिबिम्बरूप एव पर्यवस्यतीति दिक् । स चायमन्योऽन्यप्रतिबिम्बो योगभाष्ये व्यासदेवैः सिद्धान्तितः । "चितिशक्तिरपरिणामिन्यप्रतिसंक्रमा च परिणामिन्यर्थे प्रतिसंक्रान्तेव तद्वृत्तिमनुपतति तस्याश्च प्राप्तचैतन्योपग्रहरूपाया बुद्धिवृत्तेरनुकारिमात्रतया बुद्धिवृत्त्यविशिष्टा हि ज्ञानवृत्तिरित्याख्यायते" इत्यादिना ।

अन्तःकरणस्यैकत्वेऽपि वृत्तिभेदाद्भेदः सा० प्र० भाष्ये समर्थितस्तद्वाक्यञ्च अन्तःकरणशब्दे १९५पृ० उक्तम्

चिच्छिल पु० १देशभेदे २तद्वासिषु ब० व० । मेलकैस्त्रैपुरैश्चैव चिच्छिलैश्च समन्वितः" भा०भी० ८८अ० ।

चिञ्चा स्त्री चिमित्यव्यक्तं शब्दं चिनोति चि–ड । १तिन्तिडीवृक्षे अमरः । तत्फले अण् हरितक्या० लुपि व्यक्तिवचनत्वात् स्त्री । स्वार्थे क । २गुञ्जायां चिञ्चिकाप्यत्र गौरा० ङीष् । चिञ्चीत्यप्यत्र केचित्

चिञ्चिड पू० चिमित्यव्यक्तशब्देन चिडति चिड–वासे । चिञ्चिण्डवृक्षे भावप्र० । चिञ्चिण्ड इत्यत्र चिञ्चिड इति पाठः गुणास्तु चिञ्चिण्डशब्दोक्ताः

चिञ्चाटक पु० चिञ्चेवाटति अट–ण्वुल् । (चेँचको) तृणभेदे रत्नमा० । चिञ्चोटक इत्यपि पाठः तत्रार्थे पृषो०

चिञ्चाम्ल न०चिञ्चेवाम्लम् । अम्लशाके ! (आमरुल) राजनि० ।

चिञ्चासार पु० चिञ्चाया इव सारोऽस्य । अम्लशाके (आमरुल) राजनि० । [चिचेट–चेटः चेटी ।

चिट प्रेषणे भ्वा० पर० सक० सेट् । चेटति अचेटीत् ।

चिट प्रेषणे चु०उभ० सक० सेट् । चेटयति ते अचीचिटत् त

चिटी स्त्री चिट–क गौरा० ङीष् । चण्डालवेशधारिण्यां योगिन्याम् तन्मन्त्रप्रयोगः तन्त्रसारे उक्तो यथा । "तारं चिटिद्वयं ब्रूयाच्चाण्डालि च ततः परम् । महदाद्यं ततो ब्रूयादमुकं मे ततः परम् । वशमानय ठ–द्वन्द्वं चिटिमन्त्र उदाहृतः (ओं चिटि ! चिटि ! महाचाण्डालि अमुकं मे वशमानाय स्वाहा) सप्तभिर्दिवसैर्भूपान् वशयेद्विधिना जनः" । विधि माह । "विलिख्य तालपत्रे तं साध्यनाम्नाधिगर्भितम् । निःक्षिप्य क्षीरसंमिश्रे जले तत्क्वाथयेन्निशि । वश्यो भवति साध्योऽस्य नात्र कार्य्या विचारणा । तालपत्रे लिखित्वैनं भद्रकालीगृहे खनेत् । वश्याय सर्वजन्तूनां प्रयोगोऽयमुदाहृतः" ।

चित ज्ञाने भ्वा०पर० सक० सेट् । चेतति अचेतीत् । चिचेत ईदित् चित्तः । "य इन्द्र । सोमपातमोमदः शविष्ठ चेतति" ऋ० ८।१२।१। "एवं तेऽचेतिषुः सर्व्वे" भट्टिः । "कृतानीदस्य कर्त्ता चेतन्ते दस्युतर्हणाम्" ऋ० ९।४७।२। अ० वेदे पदव्यत्ययः । चेतः चेतनः चित् । "क्लमरहितमचेतन्नीरजीकारितक्ष्माम्" भट्टिः ।

चित ज्ञाने चु० आत्म०सक०सेट् । चेतयति ते अचीचितत् त चेतना चेतितः । "पूर्व्वं चेतयते जन्तुरिन्द्रियैर्विषयान् पृथक्" भा० शा० ९८९० "किन्नु सुप्तोऽस्मि जागर्मि चेतयामि न चेतये" भा० स्वर्गा० २अ० "राक्षस्यश्चेतयन्ति न" भट्टिः । अस्य अदन्तत्वमपि । तस्य चितयतीत्यादिरूपम् "इन्द्र न यज्ञैश्चितयन्त आयवः" ऋ० १।१३१।२

चित स्मृतौ चु० उभ० सक० सेट् इदित् । चिन्तयति ते अचिचिन्तत् त चिन्तितः चिन्तनम् चिन्तनाचिन्ता । "यद्यहं नैषधादन्यं मनसापि न चिन्तये" भा० व० ६३अ० "तस्मादस्य वधं राजा मनसाऽपि न चिन्तयेत्" मनुः ।

चित् स्त्री चित–संम्पदा० भावे क्विप् । १ज्ञाने चेतनायाम् अमरः । २चैतन्ये । "सच्चिदानन्दविग्रहम्" वे० सा० ३चित्तवृत्तिभेदे । "चिदसि मनासि धीरसि" यजु० ४।१९। "अचेतनदेहादिसंघातस्य चेतनत्वं संपादयन्ती बाह्यवस्तुषु निर्विकल्परूपं सामान्यज्ञानं जनयन्ती वृत्तिश्चित्तं तदेवात्र चिदित्युच्यते" वेददी० ४निर्विशेषस्फुरणमात्रे चेतने स्वतएव प्रकाशमाने ब्रह्मणि "निर्विकल्पकं सर्वावभासकं ज्ञानं प्रत्यगात्मस्वरूपं चिदिति" व्याख्यातारः "चिदिहास्मीति चिन्मात्रमिदं चिन्मयमेव च । चित्त्वं चिदहमेते च लोकाश्चिदिति भावयेत्" वेदान्तप्र० । चिद्रसः